

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК ДЖЕРЕЛА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Україна перебуває у складних умовах трансформаційних перетворень на шляху до ринку, у тому числі і до ринку робочої сили. У зазначених умовах тема заробітної плати, розуміння її важливої сутності як основного джерела доходів населення та її функцій є надзвичайно актуальною. Виникають складні проблеми у визначенні стандартів рівня життя населення в Україні, встановлення адекватної вартості робочої сили, диференціації в доходах окремих груп населення, розміру середньої заробітної плати.

Проблемам оцінювання заробітної плати в Україні присвячено багато праць видатних учених - Д.Богині, А.Колота, С.Бандура, Е.Лібанової, А.Ревенка, О.Крушельницької, М.Карліна, А.Калини, І.Петрової та ін. Вивчення автором останніх досліджень щодо оплати праці, її рівня довели існування необхідності теоретичного обґрунтування та визначення основних напрямів статистичного оцінювання заробітної плати в країні.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування напрямів статистичного оцінювання рівня заробітної плати як основного джерела доходів населення в умовах соціального розвитку та економічного зростання.

Основними напрямками статистичного оцінювання рівня заробітної плати є:

- динаміка рівня заробітної плати в розподілі за типом місцевості, видами економічної діяльності;
- динаміка питомої ваги заробітної плати в структурі ВВП за категоріями доходів;
- динаміка доходів населення у розподілі за типом місцевості, видами економічної діяльності;
- динаміка та структура вартості харчування у розподілі за типом місцевості;
- динаміка питомої ваги заробітної плати у структурі витрат на виробництво.

Доходи населення України за II квартал 2007 р. становили 140963 млн. грн., що в розрахунку на одну особу становить 2214 грн. У порівнянні із розвинутими країнами світу в Україні спостерігається дуже низький рівень наявних доходів населення, і це, незважаючи на те, що частина працюючих отримує заробітну плату у "конвертах". Ця розповсюджена практика призводить до недоотримання у фонд заробітної плати значної суми обов'язкових соціальних платежів, які повинні сплачувати роботодавці. За даними UNDP 2006 року (Human Development Report – Звіт розвитку людства), в Україні частка соціальних платежів у різних видах економічної діяльності коливається від 36,7% до 49,6% по відношенню до фонду заробітної плати [1;2,с.70]. Зрозуміло, що несплата роботодавцями соціальних платежів на пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття тощо суттєво знижує виробничі витрати підприємств.

Заробітна плата є основним джерелом доходів більшості населення України, її рівень визначальним чином впливає на добробут населення. У липні 2007 р. середній розмір заробітної плати на 1 особу в Україні становив 1421 грн. (281 дол. США), тобто за рівнем заробітної плати наша країна дуже близька до початку економічного зростання у сфері оплати праці, який починається, коли рівень середньомісячної заробітної плати перевищує 300 дол. США [3, с.42].

Підвищення добробуту населення в країні сприяє радикальним змінам у системі розподілу суспільних доходів. Структура доходів характеризує рівень реалізації економічної активності населення. В структурі доходів населення у січні-липні 2007 р. питома вага заробітної плати становить 43,9% (прибуток та змішаний дохід – 13%,

доходи від власності (одержані) – 2,8%, соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти – 40,3%). Треба відмітити, що в Україні у структурі доходів населення значна питома вага приходить на соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти – 40,3% (січень – липень 2007 р.). Це свідчить про зростання економічного навантаження на 1 працюючу особу, а також про ігнорування ролі заробітної плати як джерела доходів населення, зниження її стимулюючої та відтворювальної функцій. Оскільки вони тісно пов'язані з особливостями державного регулювання заробітної плати, встановленням на законодавчому рівні мінімальної заробітної плати, яка б забезпечувала продуктивне відтворення робочої сили, а величина заробітної плати залежала від трудового внеску працюючих, від результатів діяльності підприємств.

В останні роки в Україні спостерігається позитивна тенденція до зростання частки оплати праці найманих працівників у структурі ВВП за категоріями доходу. Так, у порівнянні із 2000 р. питома вага заробітної плати у структурі ВВП у 2005 р. зросла із 42,3% до 49,1%. Що стосується питомої ваги податків у структурі ВВП, за винятком субсидій на виробництво та імпорт, то вона знижується із 16,8% у 2000 р. до 10,2% у 2004 р. Однак у 2005 р. відбулося незначне збільшення питомої ваги даної категорії доходу у структурі ВВП – до 12,7%.

Динаміка розподілу доходів населення України свідчить про те, що за період 2002-2007 рр. питома вага заробітної плати становила трохи більше 40% у структурі доходів. Причому на споживання продуктів харчування припадає 55,8%* у структурі споживчих сукупних витрат. За міжнародними стандартами домогосподарства, які витрачають понад 50% доходів на харчування, належать до бідних [4, с.42]. У Польщі питома вага споживчих сукупних витрат домогосподарств на продукти харчування становить до 30%, у Німеччині – до 16,2%, Франції – 13,8%. Спостерігаються значні відмінності у структурі споживання продуктів харчування мешканців міських поселень та мешканців у сільській місцевості.

Так, у середньому за місяць у розрахунку на одну особу в 2006 р. мешканці міст споживали 5 кг м'яса та м'ясопродуктів, а у сільській місцевості – 3,8 кг. Динаміка споживання продуктів харчування представлена у табл.1 [5], причому сільські мешканці витрачали на харчування більшу частину сукупних витрат (59%), ніж міські (53%).

	2005 р.			2006 р.		
	Всі домогосподарства	у тому числі проживають		Всі домогосподарства	у тому числі проживають	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
М'ясо і м'ясопродукти	4,4	4,7	3,5	4,7	5,0	3,8
Молоко і молочні продукти	21,7	21,3	22,5	22,3	21,8	23,3
Яйця, штук	21	23	17	19	20	17
Риба і рибопродукти	1,8	1,9	1,7	1,9	2,0	1,7
Цукор	3,6	3,5	3,7	3,2	3,1	3,3
Олія та інші рослинні жири	1,9	1,9	1,9	1,7	1,8	1,7
Картопля	9,6	8,3	12,3	8,7	7,3	11,4
Овочі і баштанні	9,1	9,2	9,0	9,4	9,5	9,3
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград	3,1	3,7	1,9	3,0	3,5	1,8
Хліб і хлібні продукти	10,3	9,6	11,8	9,8	9,0	11,4

* у середньому за місяць в розрахунку на одне домогосподарство.

Сільські мешканці споживають більше картоплі, хліба та хлібних продуктів, молока і молокопродуктів. Причому треба відмітити у них зниження споживання м'яса і м'ясопродуктів, яєць, риби та рибопродуктів, цукру, олії та інших рослинних жирів, фруктів, ягід, горіхів та винограду (більше ніж удвічі). Все це свідчить про різні стилі життя у містах та у сільській місцевості, з одного боку, а з іншого, говорить про низькі доходи працівників сільського господарства, у яких у січні–липні 2007 р. у порівнянні із відповідним періодом 2006 р. спостерігався найнижчий рівень середньомісячної заробітної плати в Україні – 670 грн. (53,5% від середнього рівня заробітної плати в економіці країни). Для порівняння середньомісячна заробітна плата працівників промисловості була вище у 2,2 разу і становила 1461 грн. Спостерігається значна диференціація в оплаті праці працівників різних видів економічної діяльності, що свідчить про існуючу значну міжгалузеву нерівність у сфері оплати праці, яка є невиправданою, оскільки вартість робочої сили не відповідає ціні.

Вартість харчування на одну особу становила в Україні у 2006 р. 10,0 грн. на добу. Зазначимо, що це дуже низьке значення показника, котрий свідчить про катастрофічно малий рівень наявних доходів у розрахунку на одну особу, низький рівень оплати праці, який є першопричиною бідності населення України. З позиції європейських стандартів якості життя – в Україні спостерігається негативна структура доходів населення, яка відзеркалює існуючу бідність більшості населення.

Заробітна плата є основою формування доходів працюючого населення, у зв'язку з цим темпи її зростання повинні бути узгоджені із темпами зростання доходів населення і відповідати темпам зростання продуктивності праці. За січень–липень 2007 р. реальний наявний доход, визначений з урахуванням цінового фактора, зріс на 11,5% у порівнянні із відповідним періодом 2006 р. Що стосується величини середньомісячної заробітної плати штатних працівників, то вона зросла на 27,5% порівняно з відповідним періодом 2006 р. Зазначимо, що динаміка зростання рівня доходів населення та середньомісячної заробітної плати в Україні неоднакова, більше ніж у 1,14 разу темпи зростання заробітної плати випереджають темпи зростання рівня доходів населення. А що стосується порівняння темпів зростання продуктивності праці із темпами зростання заробітної плати, то розрив між ними ще більший. Так, середня продуктивність праці перевищує середньомісячну заробітну плату більш ніж у 4 рази, тоді як у розвинутих країнах це співвідношення коливається від 1,2 у Німеччині до 2 разів у Франції.

Питома вага оплати праці у ВВП у країнах Євросоюзу становить 60-65%, в Японії – 75%, а в Україні – 49,1%*. Питома вага заробітної плати за II квартал 2007 р. становить 44,1%, у порівнянні з відповідним періодом минулого року вона зросла на 26,7% (наявний доход зріс на 21,4%, у розрахунку на одну особу – на 22%). Причому ця частка у структурі ВВП постійно зменшується, а це свідчить про неконкурентоспроможність України на світовому ринку, зменшення питомої ваги доходів від найманої праці. Згідно з європейськими нормами частка витрат на оплату праці у структурі витрат на виробництво становить близько 30-35%, а в Україні значно менша – 8% у 2006 р. Справа у тому, що починаючи із 2004 р. Держкомстат України розраховує частку заробітної плати у структурі витрат на виробництво за іншою методологією (з урахуванням витрат вартості перепродаж, тобто вартості товарів та послуг, які були придбані для перепродажу та реалізовані без додаткової обробки). Це знижує частку заробітної плати у структурі операційних витрат по реалізації продукції як в цілому в економіці країни, так і особливо у сфері обігу. Все це свідчить про зниження частки витрат на оплату праці у структурі витрат на виробництво і, як наслідок, – зниження добробуту населення, незважаючи на те, що величина середньомісячної заробітної плати постійно зростає.

* У 2005 р. у ринкових цінах оплата праці найманих працівників.

Проведене оцінювання рівня заробітної плати в Україні за запропонованими напрямками допоможе органам державного регулювання окреслити межі стандартів оплати праці у розподілі за типом місцевості та видами економічної діяльності в контексті переходу України «від моделі з дешевою робочою силою до моделі з високим рівнем оплати ефективності праці» [6, с.31].

Джерела та література:

1. Human Development Report. 2006 // UNDP. – New York, 2006. – P. 283-286.
 2. Ревенко А.Ф. Оплата труда в структуре производства // Экономическая теория . – 2007. - №2. – С.70-80.
 3. Филюк Г. Рівень добробуту населення України в контексті світових стандартів // Україна: аспекти праці. - 2006. - №7. – С.42-45.
 4. Поплавська О. Бідність населення: шляхи запобігання та подання наслідків // Україна: аспекти праці. – 2007. - №2. – С.40-45.
 5. Інформаційно-аналітична записка щодо рівня життя населення у січні – липні 2007 року. – Міністерство праці та соціальної політики України. – К.: 2007. – 9 с.
 6. Лібанова Е. Модель розвитку України: погляд статистика // Теорія і методологія статистичного аналізу: Зб. мат. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. Й.С. Пасхавера. 11-15 груд. 2006 р. / Відп. за вип. І.Г. Манцуров. – К.: КНЕУ, 2006. – 400 с. - С. 23-31.
-

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ У ПОЛІСЬКОМУ РЕГІОНІ

полягає в тому, що на даному історичному етапі розвитку більшості країн світу (і України в тому числі) туристична галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, суттєвого позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо). Тобто туризм, з одного боку, є джерелом пізнання світу, а з іншого - великим прибутковим бізнесом. Він сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, залученню громадян до пізнання багатой природної та історико-культурної спадщини краю, збереженню екологічної рівноваги.

Зрозуміло, що сьогодні для багатьох країн туризм уже перетворився на провідне джерело доходів. Україна - за умови залучення інвестицій - також може зробити цю галузь дуже прибутковою. За останні роки у нашій державі відбуваються бурхливі процеси перетворення туристичної сфери в одну із провідних галузей економіки. Це, перш за все, пов'язано з прийняттям Державної програми розвитку туризму в Україні на 2004-2010 роки, ряду президентських указів та урядових постанов, направлених на підтримку його розвитку [1].

Починаючи з 1991 року, з державної скарбниці на потреби туристичної галузі надавали не більше як 3 млн. грн. щороку. У 2003–2004 роках галузь отримала по 12 млн. грн., що фактично дозволило їй «запуститися». Натомість у 2005–2006 роках на розвиток туризму в Держбюджеті не було передбачено жодної копійки. 2007 року український туризм отримав майже 23 млн. грн., тоді як за підрахунками фахівців, аби галузь могла нормально функціонувати й розвиватися, потрібно не менше 48 млн. Для порівняння: Туреччина в розвиток власної туристичної сфери щороку вкладає понад 80 млн. доларів, Греція – близько 120 млн. Більше, ніж передбачено у цьогорічному українському бюджеті, витратила минулого року на туризм навіть невелика за розмірами Литва [2].

Україна одним зі своїх пріоритетів стратегії соціально-економічного зростання